

Mieczysław Kluba, Aleksandra Jezierska-Thöle

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

**ŚRODKI UNII EUROPEJSKIEJ JAKO ELEMENT WSPARCIA
PODMIOTÓW NIEINDYWIDUALNYCH NA OBSZARACH
WIEJSKICH WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO**

*MEASURES FOR THE EU AS PART OF THE SUPPORT
OF NON-INDIVIDUAL ENTITIES AT RURAL AREAS
OF KUYAVIAN-POMERANIAN PROVINCE*

Słowa kluczowe: Wspólna Polityka Rolna (WPR), wsparcie rolnictwa środkami unijnymi, obszary wiejskie, region kujawsko-pomorski

Key words: Common Agricultural Policy (CAP), EU measures agriculture support, rural areas, Kuyavian-Pomeranian region

Synopsis. Artykuł przedstawia wielkość oraz strukturę środków pomocowych UE wykorzystanych przez podmioty nieindywidualne w ramach realizacji Wspólnej Polityki Rolnej na obszarach wiejskich województwa kujawsko-pomorskiego. Wskazuje także przestrzenne zróżnicowanie płatności oraz główne przyczyny, które je powodują. Płatności podmiotów nieindywidualnych korzystających z programów WPR analizowane są pod kątem źródła płatności (płatności bezpośrednie, płatności z tytułu rozwoju obszarów wiejskich oraz inne), jak również według grup beneficjentów.

Wstęp

Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej w 2004 roku stworzyło znacznie większe możliwości rozwoju gospodarczego naszego kraju niż dotychczasowe korzystanie ze środków przedakcesyjnych (np. programy PHARE, ISPA, SAPARD). Wyraźnie wzrosła wielkość środków pomocowych – zmieniły się również sposoby i możliwości ich realizacji [Rudnicki 2010]. Z powyższej szansy w dużej mierze skorzystały obszary wiejskie, w tym także rolnictwo.

Wspólna Polityka Rolna realizowana poprzez działania takie, jak m.in.: wprowadzenie dopłat bezpośrednich, dostosowanie gospodarstw do standardów unijnych, regulacje rynku rolnego, różnicowanie gospodarstw w kierunku działalności nierolniczej, tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw, miały wpływ na zmiany kierunków produkcji rolniczej [Marcysiak 2009], ale również funkcjonowanie obszarów wiejskich [Sobków 2004, Biczkowski 2010]. Wpłynęły także w istotny sposób na zmianę czynników kształtujących dochody gospodarstw rolnych – obok tradycyjnych, jak np. fizyczne rozmiary produkcji, ponoszone nakłady, relacje cen rolnych – pojawiły się płatności z tytułu uczestnictwa w różnych programach (rolnośrodowiskowych, restrukturyzacyjnych, modernizacyjnych), których udział i znaczenie w dochodach gospodarstw wyraźnie się zwiększył [Zegar 2008]. Powyższe mechanizmy w dużym stopniu objęły także te podmioty, które niekoniecznie związane są bezpośrednio z produkcją rolniczą, ale stanowią ważne ogniwo w jej tworzeniu bądź uczestniczą w szeroko rozumianym rozwoju obszarów wiejskich.

Opisane procesy z różnym natężeniem przebiegają na terenie całego kraju, co jest wynikiem większych bądź mniejszych różnic w poziomie rozwoju poszczególnych regionów. Celem artykułu było przybliżenie rzeczywistego obrazu obszarów wiejskich w województwie kujawsko-pomorskim z punktu widzenia wielkości pozyskanych środków pomocowych z UE, w odniesieniu do podmiotów nieindywidualnych. Poziom i kierunki wsparcia rolnictwa indywidualnego omówiono w literaturze [Kluba 2010].

Metodyka badań

Materiał źródłowy opracowania pochodził z „Wykazu beneficjentów Wspólnej Polityki Rolnej w okresie od 16.10.2007 r. do 15.10.2008”, zamieszczonego na stronach Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi [www.beneficjenciwpr.minrol.gov.pl]. Uzyskano dane dla 463 beneficjentów spoza gospodarstw indywidualnych, które dalej nazywane są jako podmioty nieindywidualne. Stanowią one wprawdzie tylko 0,63% spośród wszystkich beneficjentów (72 919) programów WPR za podany okres, ale ich udział w płatnościach ogółem

w województwie kujawsko-pomorskim jest znacznie wyższy i wynosi ponad 31,5%. Pozyskany materiał został zagregowany według gmin, a następnie powiatów, które przedstawiono w postaci tabel.

Spośród 463 podmiotów nieindywidualnych w województwie kujawsko-pomorskim, które brały udział w płatnościach unijnych w analizowanym okresie [Wykaz beneficjentów... 2011], wydzielono następujące grupy beneficjentów:

- gospodarstwa spółdzielcze – obejmujące RSP, SKR,
- gospodarstwa rolne – spółki, obejmujące gospodarstwa rolne działające na zasadach spółek prawa handlowego,
- przedsiębiorstwa wielobranżowe i inne – podmioty, działające najczęściej na zasadach spółek prawa handlowego, w których prowadzona działalność rolnicza nie należy do głównej, także grupy producentów rolnych,
- Lasy Państwowe i koła łowieckie – obejmujące nadleśnictwa, PGL i koła łowieckie,
- parafie i wspólnoty wyznaniowe – obejmujące grunty należące parafii, zgromadzeń oraz Archidiecezji Gnieźnieńskiej,
- pozostałe – grunty i gospodarstwa szkół, uczelni, DPS, stowarzyszeń, fundacji i instytucji.

Analiza czasowa zamieszczona w opracowaniu dotyczy płatności pochodzących z Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji (EFRG) i Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW), które zostały przekazane beneficjentom Wspólnej Polityki Rolnej przez ARiMR w okresie 16.10.2007-15.10.2008. Zasadniczym celem pracy była analiza wyżej wymienionych płatności, która dotyczyła ich wielkości, poziomu, a także struktury – z punktu widzenia źródła płatności (płatności bezpośrednie, płatności z tytułu rozwoju obszarów wiejskich oraz inne), jak również według grup beneficjentów.

Płatności dla podmiotów nieindywidualnych według źródła płatności

Płatności dla podmiotów nieindywidualnych w województwie kujawsko-pomorskim, zamieszczone w Wykazie beneficjentów „Wspólnej Polityki Rolnej”, pozwalają wydzielić następujące źródła płatności, w ramach których otrzymano środki pomocowe:

- płatności bezpośrednie,
- płatności na rozwój obszarów wiejskich,
- inne płatności,
- łączne płatności pozyskane przez beneficjentów.

Płatności bezpośrednie – finansowane z EFRG – są instrumentem wsparcia dochodów rolników. Polscy rolnicy zostali objęci uproszczonym systemem płatności bezpośrednich. Wsparcie finansowe udzielane jest rolnikom proporcjonalnie do powierzchni upraw. Płatności bezpośrednie obejmują m.in. Jednolitą Płatność Obszarową (JPO), krajowe Uzupełniające Płatności Obszarowe (UPO), płatność do upraw roślin energetycznych, płatność z tytułu cukru, płatność do owoców miękkich itp. [PROW 2007-2013].

Łączna kwota płatności bezpośrednich dla ww. podmiotów wynosiła ponad 42 mln złotych i stanowiła zaledwie 10,7% środków przeznaczonych na ten cel w województwie (392,4 mln zł). Najwięcej środków otrzymał powiat inowrocławski – ponad 5,6 mln zł, co stanowiło 15,7% płatności bezpośrednich powiatu (tab. 1), relatywnie mniej niż np. w powiecie chełmińskim (19,9%) lub Grudziądzu (21,3%). Najwyższą kwotę z tego tytułu otrzymała spółka Kom-Rol Kobylniki Sp. z o.o. (gm. Kruszwica, powiat inowrocławski) – ponad 2,9 mln złotych oraz Kombinat Rolniczo-Przemysłowy „Manieczki” Sp. z o.o. (gm. Brodnica, pow. brodnicki) – prawie 1,6 mln złotych.

Płatności na rozwój obszarów wiejskich – finansowane z EFRROW – umożliwiają kontynuację procesu modernizacji oraz rozwoju polskiej gospodarki żywnościowej i wsi. Działania PROW 2007-2013 realizowane są w 4 głównych osiach [PROW 2007-2013] i dotyczą takich programów, jak:

- „Wsparcie ONW”,
- „Program rolnośrodowiskowy”,
- „Zalesianie gruntów rolnych oraz gruntów innych niż rolne”,
- „Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku wystąpienia klęsk żywiołowych oraz wprowadzenie odpowiednich działań zapobiegawczych”,
- „Modernizacja gospodarstw rolnych”,
- „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej”,
- „Korzystanie z usług doradczych przez rolników i posiadaczy lasów”,
- „Grupy producentów rolnych”,
- „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw”,
- „Pomoc techniczna” – pomoc udzielana jest na realizację operacji związanych ze wzmocnieniem systemu zarządzania, wdrażania, monitorowania, oceny i kontroli stopnia realizacji Programu i inne.

W regionie kujawsko-pomorskim beneficjenci spoza gospodarstw indywidualnych z tytułu płatności na ROW w analizowanym okresie otrzymali prawie 10,4 mln złotych, tj. 4,6% środków na ten cel w

Tabela 1. Łączne płatności dla podmiotów nieindywidualnych według źródła płatności
 Table 1. Total payment for non-individual entities according to source of payment

Jednostki (powiaty)/ Districts	Liczba benefic./ Number of beneficiaries	Łączne płatności [zł]/Total payments [PLN]				% płatności nieindywidualnych ogółem/Non-individual payments as a % of total payments				razem/ total
		płatności bezpośrednie/ direct payments	inne (EFRG)/ other (EAGF)	na Rozwój Obszarów Wiejskich/ Rural Development	razem/ total	płatności bezpośrednie/ direct payments	inne (EFRG)/ other (EAGF)	na Rozwój Obszarów Wiejskich/ Rural Development	razem/ total	
Aleksandrowski	17	188 409	2 543 143	138 729	2 870 281	1,2	100,0	1,9	11,3	
Brodniecki	21	3 719 122	5 910 965	727 760	10 357 847	16,0	100,0	4,9	23,6	
Bydgoski	29	2 815 975	0	1 564 444	4 380 419	15,7	0,0	18,5	16,6	
Chełmiński	20	3 288 153	0	212 640	3 500 793	19,9	0,0	3,6	15,6	
Golub-dobrzyń.	12	1 558 460	0	155 255	1 713 715	8,2	0,0	1,7	6,1	
Grudziądzki	22	3 300 572	0	883 033	4 183 606	16,9	0,0	11,5	15,3	
Inowrocławski	39	5 609 266	214 743	1 047 016	6 871 025	15,7	100,0	6,5	13,2	
Lipnowski	18	258 642	2 855 017	6336	3 119 996	1,4	100,0	0,0	8,4	
Mogileński	21	1 719 800	772 078	267 784	2 759 662	9,5	100,0	3,5	10,4	
Nakielski	33	4 413 691	160 911	1 479 248	6 053 850	18,8	100,0	10,1	15,8	
Radziejowski	10	1 312 401	406 069	195 263	1 913 733	6,3	100,0	1,9	6,1	
Rypiński	10	198 529	0	14636	213 165	1,7	0,0	0,1	0,9	
Sepoleński	21	2 108 731	0	874 865	2 983 596	15,5	0,0	6,8	11,3	
Świecki	26	1 582 009	223 645	431 844	2 237 497	7,7	100,0	3,1	6,4	
Toruński	22	2 278 264	4 034 104	764 542	7 076 910	9,7	100,0	5,8	17,4	
Tucholski	18	1 769 230	0	464 758	2 233 988	14,9	0,0	3,5	8,9	
Wąbrzeski	11	766 424	0	259 510	1 025 934	5,4	0,0	4,0	5,0	
Włocławski	23	1 293 765	1 357 550	70 909	2 722 224	3,5	100,0	0,4	4,9	
Żniński	27	2 992 200	0	660 475	3 652 675	12,7	0,0	5,3	10,1	
Bydgoszcz	26	493 861	766 143	72 825	1 332 829	16,2	100,0	2,5	19,8	
Grudziądz	8	281 059	2 819 836	50 814	3 151 709	21,3	100,0	4,6	60,2	
Toruń	13	41 074	182 760 803	18 508	182 820 385	1,7	100,0	1,2	97,9	
Włocławek	16	19 006	3 655 554	18 226	3 692 785	1,2	100,0	1,7	58,4	
Województwo	463	42 008 645	208 480 560	10 379 421	260 868 626	10,7	100,0	4,6	31,6	

Źródło: opracowanie własne na podstawie Wykaz beneficjentów... 2010
 Source: own study based on Wykaz beneficjentów... 2010

województwie (225,2 mln zł). Najwięcej środków otrzymały powiaty bydgoski (1,6 mln zł) oraz nakielski (1,5 mln zł), co stanowiło odpowiednio: 18,5 i 10,1% płatności z tytułu ROW w tych powiatach (tab. 1). Spośród analizowanych podmiotów najwyższe kwoty otrzymały: Gospodarstwo Rolne Teresin Sp. z o.o. 476 tys. zł i Gospodarstwo Rolne Strzelewo Sp. z o.o. 418 tys. zł (gmina Sicienko, pow. bydgoski) oraz "Hodowla Ziemiaka Zamarte" Sp. z o.o. – 388 tys. zł (gm. Kamień Kraj., pow. Sepoleński).

W ramach innych płatności finansowanych z EFRG realizowano programy związane z interwencją rynkową, refundacjami rynkowymi, rynkiem owoców i warzyw.

Beneficjenci nieindywidualni (tylko tacy mogli korzystać ze stosownych programów i to nie wszyscy) w województwie otrzymali ponad 208 mln zł, z której to sumy aż 182,8 mln zł trafiło do Torunia (87,7% całej kwoty), a głównym beneficjentem była Krajowa Spółka Cukrowa S.A., która otrzymała środki w wysokości ponad 181 mln zł. Spośród pozostałych beneficjentów 5,9 mln zł trafiło do pow. brodnickiego (najwięcej Grupa Producentów Owoców i Warzyw Wigor Sp. z o.o. w Górznie – prawie 3,3 mln zł), 4,0 mln zł do pow. toruńskiego („Agrowit” Sp. z o.o. gm. Zawieś Wielka – obecnie „Oleris” Grupa Producentów – całość środków) oraz 3,7 mln zł do Włocławka (Grupa Producentów Owoców i Warzyw „Siewierski” Sp. z o.o. – 1,4 mln zł). Do największych beneficjentów w tej grupie należy także Grupa Producentów Owoców i Warzyw „Eldom” Sp. z o.o. z Grudziądza, która w badanym okresie otrzymała ponad 2,8 mln złotych.

Łączne płatności pozyskane przez beneficjentów nieindywidualnych w badanym okresie w województwie kujawsko-pomorskim wyniosły prawie 261 mln zł, czyli 31,6% wszystkich środków pomocowych UE, jakie napłynęły do regionu w ramach realizowanych programów WPR. Szczególnie wysoki udział był w miastach (na prawach powiatu), w których mieściły się najczęściej siedziby firm, ubiegające się o unijne środki. Dotyczy to zwłaszcza Torunia – 97,9% środków, Grudziądz – 60,2% oraz Włocławka – 58,4%. Wśród największych nieindywidualnych beneficjentów aż 8 otrzymało środki na działalność związane z interwencją rynkową, rynkiem owoców i warzyw (tab. 2).

Tabela 2. Najważniejsi beneficjenci nieindywidualni według otrzymanych środków finansowych
Table 2. The most important non-individual beneficiaries according to the received funds

Nazwa beneficjenta/ <i>Name of beneficiary</i>	Gmina/ <i>Gmina</i>	Łączne płatności [zł]/ <i>Total payments [PLN]</i>			
		płatności bezpośred./ <i>direct payments</i>	inne (EFRG)/ <i>other (EAGF)</i>	na Rozwój Obszarów Wiejskich/ <i>on Rural Development</i>	razem/ <i>total</i>
Krajowa Spółka Cukrowa S.A.	Toruń	437	181 054 493	0	181 054 931
„Agrowit” Sp. z o.o. – obecnie „Oleris” grupa producentów	Zawieś Wielka	0	4 034 104	0	4 034 104
Grupa Producentów Owoców i Warzyw Wigor Sp. z o.o.	Górzno	0	3 255 239	0	3 255 239
Kom-Rol Kobylniki Sp. z o.o. w Kobylnicach	Kruszwica	2 914 632	0	134 838	3 049 471
Grupa Producentów Owoców i Warzyw „Eldom” Sp. z o.o.	Grudziądz	0	2 819 836	0	2 819 836
Kombinat Rolniczo-Przemysł. Manieczki Sp. z o.o.	Brodnica	1 562 947	0	0	1 562 947
Spółdzielnia Producentów Owoców i Warzyw Turgor	Górzno	0	1 550 573	0	1 550 573
Grupa Producentów Owoców i Warzyw „Siewierski” Sp. z o.o.	Choceń	0	1 357 550	0	1 357 550
Stowarzyszenie Producentów Owoców i Warzyw „Tomato-Rol” w Chromowali	Koneck	0	1 293 323	0	1 293 323
Stowarzyszenie Producentów Pomidorów „Etna” w Lipnie	Lipno	0	1 282 871	0	1 282 871

Źródło: jak w tab. 1

Source: see tab. 1

Płatności dla podmiotów nieindywidualnych według grup beneficjentów

Wsparcie środkami unijnymi beneficjentów nieindywidualnych w ramach powyższych grup było mocno nie zrównoważone. Zdecydowanie najwięcej – ponad 211 mln złotych (81,2% wszystkich środków dla podmiotów nieindywidualnych) przypadło na przedsiębiorstwa wielobranżowe i inne (tab. 3). Wynikało to z pozyskania płatności związanych z interwencją rynkową, refundacjami rynkowymi, rynkiem owoców i warzyw, finansowanych przez EFRG – aż 98,3% środków w ramach tej grupy. Dotyczyło to zwłaszcza wspomnianej Krajowej Spółki Cukrowej S.A. w Toruniu, która otrzymała środki w wysokości ponad 181 mln zł, co jednocześnie rzutowało na najwyższy poziom płatności unijnych przeciętnie na 1 beneficjenta w powiecie – ponad 14 mln złotych.

Tabela 3. Łączne płatności dla podmiotów nieindywidualnych według grup beneficjentów
Table 3. Total payment for non-individual entities according to the categories of beneficiaries

Powiaty/ Districts	Liczba benef. Number of beneficiaries	Łączne płatności [zł]/ Total payments [PLN]										średnio na 1 beneficjenta/ on average 1 beneficiary
		gospodarstwa spółdzielcze/ cooperative farms	gosp. rolnic- spółki/ agricultural holdings -companies	przedsięb. wielobranż. i inne/ company depart ment and other	lasy państw. i kola łowicze/ state forests and hunting groups	parafie i wsp. wyznaniowe/ parishes and religious communities	pozostale/ other	razem/ total				
Aleksandrowski	17	117 657	116 254	2 615 045	3386	4419	13520	2 870 281	168 840			
Brodniecki	21	613 030	3 417 108	6 312 782	11 744	3182	0	10 357 847	493 231			
Bydgoski	29	257 984	3 648 708	309 314	26 517	0	137 896	4 380 419	151 049			
Chełmiński	20	235 349	3 227 426	21 886	0	4448	11685	3 500 793	175 040			
Golub-dobrzyń.	12	0	1 092 412	589 011	22 205	3419	6668	1 713 715	142 810			
Grudziądzki	22	603 235	2 657 068	718 700	832	4414	199 357	4 183 606	190 164			
Inowrocławski	39	809 569	4 816 147	768 490	200 862	16 383	259 573	6 871 025	176 180			
Lipnowski	18	241 645	0	2 855 017	5525	9646	8164	3 119 996	173 333			
Mogileński	21	207 401	1 168 398	968 234	7751	254 341	153 538	2 759 662	131 412			
Nakielski	33	1 362 617	3 498 860	459 152	43 088	0	690 133	6 053 850	183 450			
Radziejowski	10	78 186	1424 056	406 069	0	4565	856	1 913 733	191 373			
Rypiński	10	0	194 220,7	5618	8782	4544	0	213 165	21 316			
Sepoleński	21	74 946	2 739 692	18 792	28 718	2941	118 508	2 983 596	142 076			
Świecki	26	432 360	1 476 990	223 645	67 210	31 571	5721	2 237 497	86 058			
Toruński	22	253 352	2 137 874	4 320 556	43131	2651	306 678	7 076 910	321 678			
Tucholski	18	412 868	1 705 770	0	110 583	3346	1420	2 233 988	124 110			
Wąbrzeski	11	81 387	809 275,9	13 403	1456	0	120 412	1 025 934	93 267			
Włocławski	23	3693	1 236 527	1 359 328	6449	75 978	0	2 722 224	118 358			
Żniński	27	438 341	3 124 110	53 319	6353	1740	28811	3 652 675	135 284			
Bydgoszcz	26	0	324 289,2	637 578	48 412	4053	318 497	1 332 829	51 263			
Grudziądz	8	0	314 073,4	2 820 288	17 348	0	0	3 151 709	393 964			
Toruń	13	0	25 078,9	182 642 403	7991	0	144 912	182 820 385	14063 107			
Włocławek	16	0	0	3 573 414	32 037	0	127 584	3 692 785	230 799			
Województwo	463	6 223 621	39 154 340	211 692 043	700 381	431 641	2 653 931	260 868 626	563 431			

Źródło: jak w tab. 1
Source: see tab. 1

Liczącą się grupą w pozyskaniu środków pomocowych wśród podmiotów nieindywidualnych były gospodarstwa rolne spółek prawa handlowego. W badanym okresie otrzymały ponad 39 mln złotych (15,0% wszystkich środków), z których najwięcej trafiło do powiatów: inowrocławskiego – 4,8 mln zł, bydgoskiego – 3,6 mln zł oraz nakielskiego – 3,5 mln zł (tab. 3). Aż 84,8% tej kwoty dotyczyło płatności bezpośrednich (33,2 mln zł), z których najwięcej – 4,4 mln zł otrzymali beneficjenci z powiatu inowrocławskiego (duża powierzchnia żyznych gruntów gospodarstw rolnych – spółek, stanowiących spuściznę po gospodarstwach państwowych PGR). Około 15% środków pochodziło z programów związanych z ROW (5,9 mln zł), z których najwięcej (1,2 mln zł) trafiło do powiatu bydgoskiego, m.in. w ramach płatności ONW [Kluba 2008].

Udział pozostałych grup beneficjentów jest niewielki i nie przekracza 1% wszystkich środków dla podmiotów nieindywidualnych – poza gospodarstwami spółdzielczymi, w których wyniósł 2,4% (ponad 6,2 mln zł). W tym przypadku również dominowały płatności bezpośrednie – aż 88,5% (5,5 mln zł), z których najwięcej – 1,2 mln zł trafiło do powiatu nakielskiego.

Podsumowanie

Środki Unii Europejskiej zasilające gospodarstwa rolne (niestanowiące gospodarstw indywidualnych), jak również inne podmioty związane z działalnością rolniczą lub korzystające z programów Wspólnej Polityki Rolnej, wykazują duże zróżnicowanie przestrzenne w województwie kujawsko-pomorskim – pod względem ich wielkości i kierunków wsparcia. Wpływ na rzeczywisty dopływ środków UE ma lokalizacja gospodarstwa (np. uwarunkowania środowiskowe, gospodarcze, urbanizacyjne itp.), ale także aktywność podmiotów.

Przedstawione w analizie wielkości wskazują na istotną rolę środków UE nie tylko w odniesieniu do dochodów gospodarstw rolnych (nieindywidualnych), ale także jako ważnego czynnika stymulującego rozwój obszarów wiejskich (dopływ środków UE do podmiotów nieindywidualnych, w których prowadzona działalność rolnicza nie należy do głównej). Zmiany jakie zachodzą w województwie kujawsko-pomorskim postrzegane są jako zjawisko pozytywne i zgodne z założeniami WPR Unii Europejskiej, która dąży do dywersyfikacji gospodarczej przedsiębiorstw rolnych, m.in. poprzez rozszerzanie działalności w sposób zapewniający rolnikom nowe źródła dochodu [Zegar 2008].

Literatura

- Biczkowski M.** 2010: Wybrane aspekty oceny wdrażania SPO. Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego i rozwój obszarów wiejskich w województwie kujawsko-pomorskim. [W:] Rudnicki R. (red.) 2010: Fundusze Unii Europejskiej jako czynnik modernizacji rolnictwa polskiego. Bogucki Wyd. Naukowe, Poznań, 113-125.
- Kluba M.** 2008: Działalność gospodarstw rolnych na obszarach podmiejskich a jakość środowiska przyrodniczego (na przykładzie województwa kujawsko-pomorskiego). [W:] Współczesne problemy badawcze geografii polskiej – geografia człowieka (red. Świątek D., Bednarek M., Siłka P.), Dokumentacja Geograficzna, 36, Wyd. IGI PAN, Warszawa, 128-135.
- Kluba M.** 2010: Kierunki i poziom wsparcia rolnictwa indywidualnego środkami unijnymi w województwie kujawsko-pomorskim [W:] Rudnicki R. (red.) Fundusze Unii Europejskiej jako czynnik modernizacji rolnictwa polskiego. Bogucki Wyd. Naukowe, Poznań, 91-101.
- Marcysiak A.** 2009: Czynniki różnicujące poziom wsparcia gospodarstw środkami UE. *Rocz. Nauk. SERiA*, t. 9, z. 2, 153-158. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013. [www.arimr.gov.pl].
- Rudnicki R.** 2010: Fundusze Unii Europejskiej jako czynnik modernizacji rolnictwa polskiego. Bogucki Wyd. Naukowe, Poznań, 210.
- Sobków C.** 2004: Wspieranie rozwoju obszarów wiejskich przez Unię Europejską [w:] Stefański M. (red.): Możliwości absorpcji instrumentów pomocowych Unii Europejskiej przez samorządy lokalne i podmioty gospodarcze województwa kujawsko-pomorskiego, Wyd. WSH-E, Włocławek, 37.
- Wykaz beneficjentów Wspólnej Polityki Rolnej w okresie od 16.10.2007 r. do 15.10.2008, 2010: [www.beneficjenciwpr.minrol.gov.pl].
- Zegar J.** 2008: Dochody w rolnictwie w okresie transformacji i integracji europejskiej. IERiGŻ, Warszawa, 99-105.

Summary

Total payments obtained by the non-individual beneficiaries during 16.10.2007-15.10.2008 in Kuyavian-Pomeranian province, amounted to nearly 261 million PLN, that is 31.6% of all aid measures from the EU, which arrived to the region in the framework of the programmes under the CAP. The size and structure of the EU funds used by non-individual entities show large variations in spatial planning in rural areas. Most of them – over 211 million PLN (81.2% of all measures for non-individual entities) was in the group “companies department and other”. In the group “other payments” intervention programs related to the operation of the market, the market in fruit and vegetables, etc. Non-individual beneficiaries received more than 208 million PLN, of which sum up 182.8 million PLN went to Toruń (87.7% of the total amount), and the main beneficiary was the company Krajowa Spółka Cukrowa SA, which received appropriations amounting to more than 181 million PLN.

Adres do korespondencji:

dr Mieczysław Kluba, dr Aleksandra Jezierska-Thöle
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
Instytut Geografii, Zakład Gospodarki Przestrzennej i Planowania Strategicznego
ul. Gagarina 9, 87-100 Toruń
tel. (56) 611 25 99, e-mail: mietklub@umk.pl, alekjez@umk.pl